

Hướng dẫn sinh viên cao đẳng ngành Giáo dục mầm non tổ chức hoạt động khám phá khoa học cho trẻ mẫu giáo bé

Lê Hải Diệu*

*ThS. Trường CĐSP Hoà Bình

Received: 21/2/2023; Accepted: 24/2/2023; Published: 28/2/2023

Abstract: The module on Methods of Exploring Science and the Surrounding environment in the college-level preschool teacher training program provides students with the knowledge and skills to organize scientific exploration activities about the surrounding environment for preschool children. The article proposes some measures to guide pre-school education students to organize scientific discovery activities for preschool children in order to help them have skills in organizing suitable activities for each age of preschool children.

Keywords: Surrounding environment; pre-school children, discovery activities

1. Đặt vấn đề

Học phần *Phương pháp khám phá khoa học và môi trường xung quanh* nằm trong chương trình đào tạo giáo viên mầm non (GVMN) trình độ cao đẳng nhằm giúp cho sinh viên (SV) có kiến thức và kỹ năng tổ chức các hoạt động khám phá khoa học (KPKH) về môi trường xung quanh cho trẻ mầm non (MN). Thực tiễn quá trình giảng dạy tác giả nhận thấy có những thuận lợi: giảng viên (GV), SV có giáo trình để học tập, giảng dạy. Đội ngũ GV có trình độ chuyên môn, có kinh nghiệm trong giảng dạy học phần. Khó khăn trong quá trình thực hiện học phần là: thời lượng học trên lớp chỉ đủ cung cấp kiến thức, KN cơ bản, các kiến thức và KN chuyên sâu SV cần chủ động, tự giác, tích cực tìm hiểu để nâng cao; cách tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ ở các độ tuổi mẫu giáo, SV vẫn chưa phân biệt được rõ, có sự nhầm lẫn giữa các độ tuổi ... Vì thế việc định hướng và giúp SV có KN tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ các độ tuổi mẫu giáo (trong hoạt động học) là cần thiết, giúp SV tổ chức hoạt động KPKH phù hợp với từng độ tuổi của trẻ mẫu giáo.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Giới thiệu chương trình học phần: *Phương pháp cho trẻ KPKH về môi trường xung quanh dành cho SV ngành Cao đẳng GDMN*

Chương trình học phần *Phương pháp cho trẻ khám phá khoa học về môi trường xung quanh* dành cho SV cao đẳng ngành GDMN cung cấp những kiến thức, KN **cơ bản về việc tổ chức hoạt động KPKH** cho trẻ MN: Mục tiêu, nội dung, PP, hình thức, điều kiện, phương tiện, cách tổ chức cho trẻ MN khám phá khoa học về môi trường xung quanh ở từng lứa tuổi, trong đó có nội dung tổ chức hoạt động khám

phá môi trường xung quanh ở độ tuổi mẫu giáo trong hoạt động học (tiết học).

2.2. Chương trình GDMN hiện hành (chương trình giáo dục mẫu giáo, lĩnh vực giáo dục phát triển nhận thức, hoạt động KPKH)

Trong chương trình GDMN hiện hành, nội dung hoạt động KPKH **đã thể hiện nội dung chung và nội dung** ở từng độ tuổi. Các nội dung KPKH bao gồm: khám phá động vật, thực vật, hiện tượng tự nhiên, thiên nhiên vô sinh..., các nội dung này được thể hiện ở từng độ tuổi mẫu giáo. **Đây là căn cứ để các** cơ sở GDMN, GVMN xác định những nội dung cụ thể cho phù hợp với từng đối tượng trẻ và với điều kiện thực tiễn.

2.3. Yêu cầu cơ bản khi tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo (hoạt động học)

Mẫu giáo bé, tập trung vào các đặc điểm, dấu hiệu đặc trưng của sự vật, hiện tượng; cho trẻ trò chuyện, chia sẻ sự hiểu biết; xem tranh ảnh, mô hình, băng hình; quan sát; thí nghiệm; kể chuyện; đọc sách... Hướng dẫn trẻ phân biệt hoặc so sánh để tìm ra những đặc điểm giống và khác nhau của các đối tượng, từ đó khái quát đặc điểm chung.

Mẫu giáo nhỡ, chú ý vào đặc điểm, dấu hiệu đặc trưng (tìm kỹ chi tiết). Mời liên hệ đơn giản. Kết hợp so sánh và suy luận. Sử dụng câu hỏi khái quát, câu hỏi kích thích tư duy. Hoạt động theo nhóm nhỏ, gợi cho trẻ tự nêu nhận xét, bộc lộ cảm xúc, bày tỏ thái độ với đối tượng.

Mẫu giáo lớn, cần cho trẻ quan sát, tự phát hiện các dấu hiệu đặc trưng cơ bản của đối tượng. Khám phá và trải nghiệm, giải quyết các tình huống có vấn đề nhằm phát hiện, nhận xét các mối liên hệ, quan hệ, sự phát triển của đối tượng. Sử dụng câu hỏi khái

quát, kích thích tư duy, suy nghĩ, phán đoán, suy luận. Tăng cường hoạt động nhóm nhỏ hoặc cá nhân.

2.4. Thực trạng việc tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo

Khi tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ độ tuổi mẫu giáo, đa phần SV đã thực hiện được việc tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ, đảm bảo được những yêu cầu cơ bản, đó là: SV đã biết lập kế hoạch, thiết kế môi trường GD cho hoạt động, tổ chức theo đúng tiến trình, cấu trúc hoạt động. Tuy nhiên việc tổ chức hoạt động KPKH còn chưa thực sự phù hợp với độ tuổi của trẻ.

Khi xác định mục tiêu cho hoạt động, mục tiêu đôi khi còn cao quá hoặc thấp quá so với độ tuổi của trẻ. Mục tiêu xác định cho trẻ mẫu giáo nhỏ và mẫu giáo lớn thường không có sự khác biệt.

Lựa chọn nội dung của hoạt động KPKH cho từng độ tuổi mẫu giáo thường gặp phải các vấn đề như chưa phân biệt sự khác nhau về nội dung ở các **độ tuổi mẫu giáo**, nội dung như phân nhóm, phân loại, sự phong phú, đa dạng, mối liên hệ, quan hệ của đối tượng thì ít được quan tâm, hoặc không được lựa chọn để đưa vào tổ chức hoạt động.

2.5. Biện pháp hướng dẫn SV tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo

Biện pháp hướng dẫn SV tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo là cách thức GV hướng dẫn SV khi tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ. Các biện pháp phù hợp sẽ có ý nghĩa quan trọng, góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động dạy học.

Biện pháp 1: Khái quát hóa các kiến thức cơ bản trong tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo

**Mục đích:*

Hệ thống những kiến thức có liên quan đến việc tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ ở từng độ tuổi mẫu giáo. Chỉ ra mối quan hệ **và sự** liên quan giữa các kiến thức về tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo.

**Cách tiến hành*

Xác định những kiến thức tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo và hướng dẫn SV cách thực hiện:

- Đặc điểm nhận thức của trẻ mẫu giáo về môi trường xung quanh: Để giúp SV hệ thống được phần kiến thức này, GV yêu cầu SV thực hiện một số hoạt động như sau:

+ Đọc kiến thức về đặc điểm nhận thức về MTXQ của trẻ mẫu giáo.

+Trả lời một số câu hỏi:

Biểu hiện về nhu cầu, tính ham hiểu biết của trẻ ở

từng độ tuổi mẫu giáo?

Biểu hiện về khả năng lĩnh hội kiến thức về MTXQ của trẻ ở từng độ tuổi mẫu giáo?

Biểu hiện về cách chiếm lĩnh kiến thức về MTXQ của trẻ ở từng độ tuổi mẫu giáo?

Biểu hiện trong thái độ ứng xử về MTXQ của trẻ ở từng độ tuổi mẫu giáo?

- Nội dung chương trình cho trẻ KPKH cho trẻ mẫu giáo: Để giúp SV hệ thống được phần kiến thức này, GV yêu cầu SV thực hiện một số hoạt động như sau:

+ Đọc kiến thức về nội dung KPKH ở các độ tuổi mẫu giáo bé, mẫu giáo nhỡ và mẫu giáo lớn trong chương trình GDMN hiện hành.

+ Trả lời một số câu hỏi:

Nội dung KPKH cho trẻ mẫu giáo bao gồm những nội dung nào?

Nội dung KPKH ở độ tuổi mẫu giáo bé trong chương trình GDMN hiện hành? Xác định nội dung KPKH cụ thể cho độ tuổi mẫu giáo bé theo chủ đề?

Nội dung KPKH ở độ tuổi mẫu giáo nhỡ trong chương trình GDMN hiện hành? Xác định nội dung KPKH cụ thể cho độ tuổi mẫu giáo nhỡ theo chủ đề?

Nội dung KPKH ở độ tuổi mẫu giáo lớn trong chương trình GDMN hiện hành? Xác định nội dung KPKH cụ thể cho độ tuổi mẫu giáo lớn theo chủ đề?

- PP cho trẻ KPKH về MTXQ: Để giúp SV hệ thống được phần kiến thức này, GV yêu cầu SV thực hiện một số hoạt động như sau:

+ Đọc kiến thức về PP cho trẻ khám phá môi trường xung quanh.

+Trả lời một số câu hỏi: Kể tên và nêu cách sử dụng các PP cho trẻ khám phá môi trường xung quanh? Lưu ý khi sử dụng PP đó ở từng độ tuổi mẫu giáo?

- Hình thức cho trẻ KPKH về MTXQ: Để giúp SV hệ thống được phần kiến thức này, GV yêu cầu SV thực hiện một số hoạt động như sau:

+ Đọc kiến thức về hình thức cho trẻ khám phá môi trường xung quanh.

+ Trả lời một số câu hỏi:

Kể tên các hình thức cho trẻ khám phá môi trường xung quanh?

Đặc trưng cơ bản của hình thức tiết học (hoạt động học có chủ đích) ở độ tuổi mẫu giáo?

Các hình thức tổ chức hoạt động KPKH có thể sử dụng trên tiết học (hoạt động học có chủ đích) cho trẻ ở từng độ tuổi mẫu giáo.

Biện pháp 2: So sánh cách tổ chức hoạt động KPKH ở các độ tuổi mẫu giáo

***Mục đích:**

Giúp SV khái quát được cách tổ chức hoạt động KPKH và sự khác nhau ở từng độ tuổi mẫu giáo.

***Cách tiến hành:**

- Giao nhiệm vụ cho SV thảo luận theo nhóm:

+ Chỉ ra những vấn đề cơ bản trong xác định mục tiêu, nội dung, PP, hình thức tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ ở độ tuổi mẫu giáo bé.

+ Chỉ ra những vấn đề cơ bản trong xác định mục tiêu, nội dung, PP, hình thức tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ ở độ tuổi mẫu giáo nhỡ.

+ Chỉ ra những vấn đề cơ bản trong xác định mục tiêu, nội dung, PP, hình thức tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ ở độ tuổi mẫu giáo lớn.

+ Chỉ ra những điểm khác biệt cơ bản trong tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo.

- SV thực hiện thảo luận theo nhóm.

Biện pháp 3: Lập kế hoạch và tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ mẫu giáo ở từng độ tuổi

***Mục đích:**

- SV vận dụng kiến thức đã học để lập kế hoạch và tổ chức hoạt động KPKH cho từng độ tuổi trẻ mẫu giáo.

- SV phân biệt được sự khác nhau về mục tiêu, nội dung, PP, hình thức tổ chức hoạt động KPKH giữa các độ tuổi mẫu giáo bé (3-4 tuổi), mẫu giáo nhỡ (4-5 tuổi) và mẫu giáo lớn (5-6 tuổi).

***Cách tiến hành:**

- **Lập kế hoạch hoạt động KPKH**

+ GV giao nhiệm vụ cho SV lập kế hoạch tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ ở độ tuổi mẫu giáo bé (3-4 tuổi), mẫu giáo nhỡ (4-5 tuổi), mẫu giáo lớn (5-6 tuổi).

+ Xác định đề tài của hoạt động KPKH ở từng độ tuổi mẫu giáo.

+ SV đăng kí đề tài: theo 2 cách: tự chọn hoặc phân công, cần đảm bảo sự cân đối số lượng đề tài ở từng độ tuổi mẫu giáo.

+ SV thực hiện lập kế hoạch theo đề tài đăng kí.

+ SV duyệt kế hoạch tổ chức hoạt động KPKH với GV.

- Tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ ở từng độ tuổi mẫu giáo

+ Bước 1: Lập kế hoạch tổ chức hoạt động tập giảng cho SV: Xác định thời gian thực hiện; phân công cụ thể cho SV: SV tập giảng, SV hỗ trợ, SV đóng vai trẻ, SV dự giờ hoạt động. Xác định nhiệm vụ cụ thể cho từng đối tượng thực hiện: Người tập giảng: trình bày kế hoạch và giảng dạy theo kế hoạch. Người hỗ trợ (cô phụ): hỗ trợ cho người dạy theo ý

đề sư phạm của người dạy. Người đóng vai trẻ: Thực hiện các yêu cầu theo tiến trình bài giảng, tạo tình huống. Người dự giờ: quan sát, ghi chép diễn biến của giờ giảng, những vấn đề cần lưu ý.

Bước 2: Tổ chức tập giảng theo kế hoạch đã xây dựng: Tập trung vào các kĩ thuật cơ bản với SV giảng: KN diễn đạt, trình bày; KN sử dụng các PP, hình thức, đồ dùng, phương tiện, bố trí, sắp xếp; KN bao quát trẻ, xử lí tình huống; KN phân bổ thời gian, quản lí thời gian.

Kĩ thuật cơ bản với SV hỗ trợ: Nghiên cứu bài giảng; quan sát, bao quát, xử lí tình huống với trẻ; hỗ trợ bày lầy cất đồ dùng, phương tiện...; SV làm trẻ: Nghiên cứu bài học; thuộc và thực hiện được một số bài hát, bài thơ, trò chơi...; trả lời câu hỏi; đưa các câu trả lời tạo tình huống có vấn đề...

SV dự hoạt động: quan sát, ghi chép giờ dự theo tiến trình, ghi ra các phát hiện, các vấn đề cần quan tâm, chú ý, giải đáp... Thiết kế mẫu ghi chép khoa học, hiệu quả...

- **Tổ chức hoạt động chia sẻ, rút kinh nghiệm.**

Thực hiện sau khi SV giảng hoàn thành nhiệm vụ của mình. Tổ chức cho SV giảng được chia sẻ ý kiến; SV dự giờ, SV làm trẻ suy ngẫm về bài học và chia sẻ ý kiến. GV tổng hợp các ý kiến, nêu nhận xét chung và rút ra các kết luận cần thiết.

3. Kết luận

Biện pháp hướng dẫn SV tổ chức hoạt động KPKH phù hợp với từng độ tuổi mẫu giáo cần dựa trên các nguyên tắc như: Đảm bảo tính mục tiêu, tính khoa học, tính thực tiễn, tính khả thi. Các biện pháp nêu trên nếu được áp dụng triệt để, thực hiện có trình tự, logic, có sự tham gia tích cực từ phía GV, SV thì việc tổ chức hoạt động KPKH cho trẻ ở từng độ tuổi mẫu giáo của SV sẽ khắc phục được các hạn chế; việc xác định mục tiêu, lựa chọn nội dung, PP hình thức thực hiện sẽ ngày càng phù hợp với độ tuổi của trẻ, điều đó góp phần tích cực trong việc nâng cao chất lượng đào tạo SV cao đẳng ngành GDMN.

Tài liệu tham khảo

1. Đào Thanh Âm, Trịnh Dân, Nguyễn Thị Hòa (1995). *Giáo dục học mầm non tập 1,2,3*. NXB ĐHSPT Hà Nội

2. Bộ Giáo dục & Đào tạo (2021). *Chương trình giáo dục mầm non*. NXBGDVN. Hà Nội

3. Lê Hải Diệu (2020). *Một số biện pháp phát huy tính tích cực nhận thức của trẻ 5-6 tuổi trong hoạt động khám phá khoa học về các hiện tượng tự nhiên*. Luận văn ThS khoa học giáo dục. Hà Nội